

Christopher Andreas Holmboe, Paris og et akademisk orientalistisk nettverk på 1800-tallet

Noen kommentarer

AV GUNVOR MEJDELL

I *Nordic Orientalism. Paris and the Cosmopolitan Imagination 1800–1900*¹ beskriver og analyserer Elisabeth Oxfeldt hvordan «orientalismen» innen kunst og litteratur medvirket til forestillingen om den nordiske (danske og norske) egenart: i forhold til både det kontinentale europeiske, med det nordiske som kulturell periferi, og til de fremmede kulturer og samfunn i det nære og fjerne Østen. Særlig hadde det kosmopolitiske miljøet i Paris sterk tiltreknings- og påvirkningskraft på de nordiske intellektuelle. Christopher Andreas Holmboe (1796–1882) var den første norske professor i «østerlandske sprog». I et mindre arbeid med vekt på Holmboes oversettervirksomhet² førte kildene meg til en annen linje av «nordisk orientalisme» på 1800-tallet, nemlig den akademiske. Også der fører sporene til Paris, nærmere bestemt til *École des Langues Orientales Vivantes* (etablert i 1795) og den legendariske franske orientlisten Silvestre de Sacy (1758–1838). I dette bidraget trekker jeg fram hvordan Holmboe, hans samtidige i Norden og hans etterfølgere ved universitetet i Christiania/Kristiania /Oslo var knyttet til dette akademiske nettverket av orientalistere som sprang ut av det franske miljøet tidlig på 1800-tallet.

Orientalismen i europeisk kulturliv

Den «skandinaviske litterære og kulturelle orientalismen» (Oxfeldt 2006, 9) gjenspeilte seg i en lang rekke samtidige litterære verk. Men Oxfeldt legger også stor

---

¹ Museum Tusulanum Press, University of Copenhagen, 2005

² Se min artikkel «Christopher Andreas Holmboe» i *Norsk Oversetterleksikon*.

vekt på betydningen av tidens forestillinger om Orienten – som «de andre» – for nasjonsbyggingsprosessene i Danmark og Norge. Disse forestillingene var i Europa i stor grad inspirert av eventyrsamlingen *Tusen og én natt*, oversatt til fransk fra forskjellige arabiske håndskrifter av den franske arkeologen og oversetteren Antoine Galland (1646–1715) og utgitt i årene 1704–17. «Virtually all Western writers and creative artists of the eighteenth and nineteenth centuries were to some extent inspired by the Nights [...] the work gave rise to a vogue of literature in the oriental style, in particular a whole genre of orientalist fairy tales», bekrefter Ulrich Marzolph (Marzolph 2007, 6).

For de nordiske litterater og den nordiske kultureliten var fascinasjonen særlig stor for kulturlivet i den kosmopolitiske franske metropolen, forteller Oxfeldt. Fra Paris strålte både billedkunst, poesi og nye fortellergenre inspirert av orientalismen. Danske og norske poeter og forfattere, som Adam Oehlenschläger, H. C. Andersen, Vilhelm Krag, Hans Jæger, Knut Hamsun og Herman Bang, mange av dem med lengre opphold i Paris, lot seg rive med og benyttet seg av orientalistiske referanser av ulike slag.

De Sacy og den akademiske orientalismen

I sin grundige framstilling av hvordan studiet av arabisk språk og litteratur utviklet seg ved europeiske institusjoner fra middelalderen og fram til 1900-tallet, vier Johann Fück (1955) et langt kapittel til den franske filologen Silvestre de Sacy og hans enestående karriere. Baron de Sacy var professor i arabisk ved *École des Langues Orientales vivantes* fra starten i 1795, professor i persisk ved Collège de France fra 1806, rektor ved l'Académie de Paris fra 1815, president i Société asiatique samt grunnlegger av det innflytelsesrike *Journal asiatique* fra 1822 – alle institusjoner som bidro til at Paris ble et kraftsenter for orientalske studier. I sin omtale av de Sacy legger Fück innledningsvis stor vekt på betydningen av den franske opplysningstiden. Troen på rasjonalitet og dermed at vestlig tenkning kunne befris fra kirkenes autoritet var en forutsetning, sier han, for en vitenskapelig arabistikk fri for alle lenker til teologien (Fück 1955, 141). Også Michel Espagne (2008) understreker hvordan den franske sekularismen kom til å prege utviklingen av orientalismen som akademisk disiplin bort fra et teologisk utgangspunkt, gjennom de mange tyske filologenes opphold i Paris under de Sacys lærestol.³

---

³ «[...] le passage des orientalistes allemands par Paris correspond à une phase de laïcisation de la discipline» (Espagne 2008, 7).

Orientalistene i academia beskjeftiget seg først og fremst med *tekster*: En vesentlig del av deres vitenskapelige virksomhet var å lage tekstedisjoner gjennom nitid samling av håndskrifter og filologisk gjennomgang av ulike manuskripter, og å utgi dem med språklige og andre forklarende kommentarer, samt til dels oversettelser. Arbeidet med redigering, tolkning og oversettelse av eldre tekster, medførte også fordypning i kultur og religion; her lå kimen til studier i islam, historiske forhold og litterære tradisjoner.

Den første betydelige publikasjonen fra de Sacys hånd var *Chrestomathie arabe* (Paris 1806) i tre omfattende bind: tekster (over 600 sider), oversettelse, kommentarer. Den kom i ny utvidet utgave 1826. Det var et didaktisk verk, et resultat av og beregnet på undervisningen i arabisk. Formålet var å framskaffe og tilrettelegge gode og representative tekster og gjøre rede for både språklige og kontekstuelle (kulturelle, politiske, historiske) fenomener. De Sacy satte forresten lektorene sine ved l'École til å kopiere håndskrifter framfor å trene studentene i muntlig samtale, som var det de egentlig var tiltenkt å gjøre. I 1810 kom hans omfattende og banebrytende *Grammaire arabe*, i to bind på tilsammen 900 sider. Han utga også kritiske tekstutgaver med svært fyldige kommentarer av to klassiske prosaverk: fabelsamlingen *Kalīla wa-dimna* (1816) og den berømte *Maqāmāt Ḥarīrī* (1822). Dessuten ga han ut den berømte arabiske grammatikken på vers *Alfiyya* av Ibn Mālik (1833), en antologi grammatiske tekster, en framstilling av arabisk prosodi og metrikk, samt mindre numismatiske studier. De Sacys siste store verk var en studie av drusernes historie og religion (1838).

Christopher Andreas Holmboe og linjen til Paris

Prestesønnen Christopher Andreas Holmboe fra Vang i Valdres avla embetseksamen i teologi ved Det kongelige Frederiks universitet i Christiania i 1818. Teologi, filosofi og filologi var blant de fremste fagene fra universitetets opprettelse i 1811. Fra det teologiske støttefaget hebraisk, gikk studiene videre til andre semittiske språk. Og i 1821–22 dro Holmboe med stipend til *École des Langues Orientales Vivantes* i Paris, der han studerte arabisk og persisk under selveste Silvestre de Sacy. Som vi skal se, ble dette avgjørende for mye av hans videre karriere. Hjemme igjen ved universitetet i Christiania fikk Holmboe i 1822 et lektorat i «østerlandske sprog»; i 1825 ble han forfremmet og ble dermed den første norske professor på dette området. Også etterfølgerne i dette embetet hadde i utgangspunktet bakgrunn fra teologi og en filologi som sprang ut av bibelstudienes behov for kunnskap i og om hebraisk (og arameisk).

I likhet med Holmboe utvidet de siden sine fag- og undervisningsfelt til arabisk, semittisk språkvitenskap og iblant også andre «østerlandske» språk.⁴

Under arbeidet med artikkelen om Holmboe, ble jeg slått av hvor avgjørende de Sacy må ha vært for en lang rekke betydelige orientalistere i det nordlige Europa på 1800-tallet. Og av hvordan han satte spor etter seg i lang tid framover, definerte en hel fagtradisjon, så å si. Jeg nevnte ovenfor hvordan dette blir grundig dokumentert i Johann Fücks *Die arabischen Studien in Europa* fra 1955. Vår norske Holmboe studerte altså arabisk og persisk under de Sacy i Paris, det samme gjorde Jan Lassen [Larson] Rasmussen (1785–1826) som ble professor i København, og K.J. Tornberg (1807–1877) i Lund. De beskjeftiget seg i utstrakt grad med de samme tekstene og brakte dem hjem til sine respektive universiteter.

Også Holmboes etterfølger i professoratet i Christiania, Jens Peter Broch (1819–1886)⁵ fulgte i denne direkte linjen fra de Sacy: Broch hadde stipend (1853–1855) i Paris og i Leipzig under tyskeren Heinrich Leberecht Fleischer (1801–1888), som ifølge Johann Fück var den aller fremste av de mange europeiske filologene formet av Silvestre de Sacy under sin studietid i Paris (1824–1828) (Fück 1955, 170–172), og den fremste til å føre hans verk videre. Teologen Carl Paul Caspari (1814–1892) som ble lektor i arabisk ved universitetet i Christiania i 1847, og senere professor i teologi, hørte også til denne linjen som student av den berømte Fleischer (Fück 1955, 199–200).

Holmboes akademiske oversettelser og sporene fra Paris
Christopher Andreas Holmboe hadde etter alt å dømme gått gjennom den arabiske teksten til fabelsamlingen *Kalīla wa-Dimna* med Silvestre de Sacy i Paris, før han oversatte verket og utga *Kalila og Dimna* på dansk-norsk i 1932. De Sacy sto bak den autoritative tekstutgaven til dette verket, og Holmboe dediserer sin oversettelse til ham. Holmboe fant imidlertid ingen forlegger til sin dansk-norske oversettelse før i 1880, men lot den oversette og utgis på tysk i 1832. Da jeg undersøkte bakgrunnen til den engelske (1819) og den tyske (1837) oversettelsen av samme verk, fant jeg at både Rev. Wyndham Knatchbull (1794/6–1868) og Philipp Wolff (1810–1894) likeledes hadde studert under de Sacy. Knatchbull oppgir eksplisitt at hans oversettelse *Kalila and Dimna or The Fables of Bidpai* bygger på de Sacy.⁶

⁴ Holmboe lærte seg for eksempel sanskrit, og var blant annet opptatt av forbindelsene mellom oldnorsk og gammelindiske språk

⁵ Broch fikk særlig anerkjennelse for sin kommenterte tekstutgave av al-Zamakhshari's (1075–1144) grammatikk al-Mufaṣṣal (Mejdell 2023).

⁶ For en mer detaljert framstilling av prosessen rundt *Kalila og Dimna* og sammenlikning av oversetterstil

Også andre oversettelser Holmboe utga, bærer spor av det han fanget opp via dette miljøet i Paris: I 1829 kom *Tyrkisk Katekismus, eller Udtog af Tyrkernes Troeslære. Til Brug for Ungdommen*, av Mohammed Ben Pir Ali Elberkevi (d. 1573) «på Norsk med Anmærkninger udgiven af C. A. Holmboe, professor i de østerlandske Sprog ved Norges Universitet» i 1829.⁷ Han opplyser her at en fransk oversettelse av boken ved Garcin de Tassy, Paris 1822, «ligger til Grund for nærværende Oversættelse». Johann Fück beskriver Garcin de Tassy (1794–1878) som en av to yndlings elever (Lieblingsschüler) av Silvestre de Sacy (Fück 1955, 155).

Ibn-Fozlân, om nordiske Begravelsesskikke (1869) er en beskjeden publikasjon: 4 sider tekst oversatt fra arabisk og med 6 sider kommentarer. Teksten var allerede blitt oversatt til dansk av Jan Lassen Rasmussen i 1814, som nevnt også han sendt fra København til de Sacy i Paris (Fück 1955, 156). Men interessen for teksten av Ibn Fadlân, som beskriver møter med nordiske folk på sine reiser på 900-tallet, var betydelig i den nordeuropeiske orientalismen,⁸ og Holmboe baserte sitt vesle bidrag på en tekstutgave av tyskeren Frähn, som virket i St. Petersburg.

Også *Antar – Arabernes Bavard, Helten uden Frygt og uden Dadel*⁹ (1881) baserer seg på en fransk oversettelse: «Da den arabiske Text hersteds ikke er tilgjængelig, har jeg, for at give Læseren en Prøve af Antar, maattet indskrænke mig til at oversætte fra det Franske, hvori mange Episoder af Antars Levnet ere leverede i flere Aargange af *Journal Asiatique*» (1881, 6). I innledningen, der Holmboe beskriver de arabiske fortellerne som framfører tradisjonelle historier, poesi og eventyr for landsbyboerne om aftenen, kommer han inn på de fortellinger som går under navn av *Tusen og én natt*, og som er en del av repertoaret:

Denne Samling er ogsaa i Europa bleven modtagen med saa meget Bifald, at den er bleven oversat i fast alle europæiske Sprog. Lignende Bifald er bleven andre Fortællinger til Deel i de mindre omfattende kredse, hvori de ere blevne bekjendte. Dette er især Tilfældet med de Episoder, som hidtil ere oversatte af den store Sagnkreds om Antar eller Antara, den store Digter og helt, Arabernes Stolt-hed. *Denne Samling fortjener saameget mere Opmærksomhed, som den indtager en høiere Rang i Literaturen end hiin.* Den giver en tro Fremstilling af arabernes

---

mellom Holmboe, Knatchbull og Wolff (Mejdell 2022).

⁷ Som ovenfor. Se også Eggen 2021, s. 67. Oversettelsen til Holmboe er gjengitt i bearbeidet form ved Amund Bjørnsnø, i serien *Verdens Hellige Skrifter* (2013).

⁸ For den videre betydningen og behandlingen av Ibn Fadlân's tekst blant norske orientalist, Seippel og Birkeland, se Eggen 2018 og artiklene «Alexander Seippel» og «Christopher Andreas Holmboe» (Mejdell 2022; Lomheim 2017).

⁹ *Antar, Arabernes Bavard, Helten uden Frygt og uden Dadel. Episoder af Antar-Sagnene*. Oversettelse af Dr. C.A. Holmboe, fhv. Professor i de østerlandske sprog, Christiania 1881, forlagt av Jacob Dybwad.

Liv i Ørkenen, hvilket i Tidernes Løb ikke synes at have undergaaet nogen Forandring. Man læser her sandfærdige Skildringer paa den ene Side af deres Gjestfrihed og Høimodighed, paa den anden Side av deres Rovlyst og uforsonlige Hævnjerrighed, der stedse kræver Øie for Øie og Tand for Tand» (1881, 1–2).

Dette sitatet er interessant fordi det på den ene side knytter den akademiske filologens framstilling til den «orientalistiske» diskursen i samtiden generelt, gjennom sine stereotypiske karakteristikk av araber/orientaleren; på den annen side gir det uttrykk for hvordan *Tusen og én natt* ble betraktet som folkelig, som ikke del av den *seriøse* kulturarven, og mindre verdt å beskjeftige seg med for de akademiske filologiske miljøene. Dette synet går forresten langt tilbake og deles av de arabiske filologene: i det klassiske arabiske talemål (Middle Arabic).¹⁰ kulturhistoriske referanseverket *al-Fihrist* (rundt 987) betegner Ibn Nadīm verket som «a poor book with silly tales» (Marzolph 2007, 3). Men vel så viktig for filologene var nok det at de arabiske versjonene av *Tusen og én natt* ikke representerer det ekte, «rene», kunstferdige arabiske, høyspråket man finner i Koranen og den arabiske gullalderens litterære og grammatiske tekster. Denne «klassiske», ortoepiske, språknormen lå til grunn for både den filologiske forskningen og for undervisningen i det akademiske arabiskstudiet. Den finner man i den arabiske dikttradisjonen, i syklusen om Antar, samt i den arabiske teksten til fabelsamlingen *Kalīla wa-Dimna* (nevnt ovenfor) ved Ibn al-Muqaffa' (724–759), som regnes som et mønsterstykke i ren, enkel prosastil. Det er først i nyere tid, med interessen for sosiolingvistik og språklig variabilitet, at arabister i academia for alvor har nærmet seg tekstene i *Tusen og én natt* – nettopp som studier i ikke-normativt arabisk språk, med avvikende former og innslag av talemål.

En tradisjon didaktiske tekstsamlinger (= tekstkanon?)

Det er jo ikke så rart at i oppbyggingen av et eget studium i arabisk på Kongelige Frederiks Universitet tidlig på 1800-tallet, bygget Holmboe og hans tidlige etterfølgere på forskning og undervisningsressurser man hadde møtt ved universitetsstudier ute. Det jeg (kanskje med overdrivelse) er tilbøyelig til å kalle en (nord)europisk tekstkanon representerer en tradisjon som går (minst) tilbake til Silvestre de Sacy og hans berømte *Chrestomathie arabe* (1810/1826). Som nevnt ovenfor, var den satt sammen av poesi- og prosatekster på levende orientalske språk som de Sacy hadde samlet og brukt i sin undervisning, altså til didaktiske formål. Han nevner eksplisitt

¹⁰ Studiet av både eldre og nyere tekster som ikke følger den ortoepiske skriftnormen (Middle Arabic) og av muntlige stilarter som blander standardspråk og talemålsformer (Mixed Arabic), utgjør i dag et betydelig forskningsfelt. Se for eksempel Lentin 2008, Mejdell 2012 og Mejdell 2017.

at han bare har tatt med tekster og utdrag som ikke har vært utgitt tidligere, dvs. ikke slike som allerede er tilgjengelige for studenter; han tar altså ikke med tekster fra Koranen, ikke fablene til Luqman, ikke (grammatikken) *al-Ajurrūmiyya*.¹¹ Han beklager til og med at det finnes ett (!) unntak, nemlig Ḥarīrīs syvende *maqāma*, som hadde vært utgitt av professor Jahn i Wien i 1802: «Det er ren tilfeldighet at vi har møttes i valget av denne teksten, og det var ikke tid til å rette opp denne doble bruken da jeg ble klar over den», skriver han i innledningen til revidert utgave.

De Sacys *Chrestomathie arabe* ble altså brukt ved svært mange læresteder i Europa på 1800-tallet. Edward Said skriver i *Orientalism* (1978) at «Sacy's work canonizes the Orient; it begets a canon of textual objects passed on from one generation of students to the next» (Said 1978, 129). Sids kritiske tese framhever dynamikken i relasjonene mellom den akademiske, filologiske kunnskapsproduksjonen og det overordnede europeiske politiske og økonomiske hegemoniet. Han omtaler Silvestre de Sacy som «orientalismens far» og gir følgende framstilling av hans metode: «First of all, he always made it plain why the 'Orient' on its own could not survive a European's taste, intelligence, or patience. Sacy [sic] defended the utility and interest of such things as Arabic poetry, but what he was really saying was that Arabic poetry had to be properly transformed by the Orientalist before it could begin to be appreciated» (Said 1978, 128). Et verk som den arabiske krestomatien¹² er lett å klassifisere som et slikt orientalistisk arbeid, og det overlegne blikket slipper til i følgende formulering fra de Sacys innledning: «Det fins få arabiske verk av vedvarende interesse og god smak i tilstrekkelig grad til å bli utgitt annet enn i utdrag» (De Sacy 1826, viii, min oversettelse).

Ikke desto mindre ga – og gir – en slik samling av tekstutdrag, som i senere krestomatier kompletteres med tidligere utgitte og andre tekster etter hvert som filologiske forskere utgir dem og kommenterer dem, verdifullt materiale og innblikk i sentrale verker i den arabiske kulturarven. De to mest utbredte, så vidt jeg kan bedømme, var Brünnows (1895) og siden Brünnow-Fischers *Arabische Chrestomathie aus Prosaschriftstellen*, som ble utgitt i stadig nye opplag. De «ga begynnerstudenten en lesebok som siden har holdt stand på grunn av sitt utsøkte utvalg og utmerkede

¹¹ I krestomatien av 1810 har han med tekstutdrag av al-Rāzī, al-Maqrīzī, 'Abd al-Qādir al-Jāziri, utdrag fra drusernes skrifter, utvalgte dikt (*qaṣā'id*), al-Ḥarīrī, al-Qazwīnī, samt utdrag fra korrespondanse mellom franske diplomater og arabiske sultaner. I 1826 kommer i tillegg utdrag av al-Bayḍāwī's korankommentar, Ibn Mālik's *Alfiyya* og Ibn Khaldūn's *Muqaddima*. I antologien med grammatiske tekster (1829) i tillegg utdrag av Sibawaihi og Ibn Hishām (Fück 1955, 147).

¹² En krestomati/chrestomati (sammensatt av gresk *chrestos* «nyttig» og *mathein* «lære») betegner «et utvalg av tekster fra forskjellige forfattere (gjærne fra eldre språkperioder), brukt som tekstbok», der det didaktiske, ikke tematiske, står i forgrunnen. (Store norske leksikon. 2005–2007)

glossar», bemerket Fück (1955, 310).¹³ Så sent som i 2008 publiserte Lutz Edzard ved universitetet i Oslo, sammen med stipendiat Amund Bjørnsnøs, en 8. utvidet og bearbeidet utgave av Brünnow-Fischer.¹⁴ Ved siden av en langt mer tiltalende og luftig layout, har denne utgaven oversikt over tekstutgavene utdragene er hentet fra, henvisninger til grammatiske verk og forskningslitteratur studenten kan ha nytte av i arbeidet med tekstene, og et nytt noteapparat med både kontekstuell informasjon og referanser til faglitteraturen.

Den andre *Arabische Chrestomathie* ble utgitt 1911 av Ernst Harder i Heidelberg.¹⁵ Den er også stadig i omløp, ser det ut til.¹⁶ Sammenlikner man innholdet i disse tekstsamlingene, ser man mye felles, akkumulert og sirkulert materiale. Vi kan kanskje snakke om en slags europeisk akademisk kanon over arabiske kulturhistoriske tekster, dannet gjennom en periode på 150 år, og som har preget generasjoner av studenter i arabisk.

Også jeg fikk mine første erfaringer med klassiske arabiske kulturelle tekster gjennom Brünnow-Fischers krestomati, gjennomgått i timene med min lærer Einar Berg på tidlig 70-tall. Jeg husker tekstene som krevende, men langt mer besnærende enn å lese de tørre moderne pressetekstene om oljeproduksjon og arabiske toppmøter i *From the Arabic Press*.¹⁷ Hvor lenge *Arabische Chrestomathie* sto på pensum i arabisk, har jeg ikke fått klarhet i. Arabisk hovedfag og master hadde i alle fall et betydelig, men skiftende, innslag av klassiske tekster, som før-islamisk poesi, grammatiske utlegninger (*al-Ajurrūmiyya*), Koran og Korankommentarer, profetbiografi.

Hva nå? «Kvalitetsreformen» i 2003 og senere sammenslåingen av masterstudiene i arabisk, tyrkisk og persisk til én Midøsten-master (MES) med ulike linjer, samt overgangen til «kommunikative» språkstudier, medførte både kortere studieløp, fokus på moderne språk og samfunn og praktiske ferdigheter framfor filologiske tilnærminger. Ett emne på masternivå høsten 2023 er viet lesing av arabiske originalkilder: På pensum står *Anthology of Arabic Literature, Culture, and Thought from*

¹³ Tekstutdragene er fra Al-Batlūnī, Kitāb al-Aghānī, Ibn Hishām, al-Ṭabarī, ibn Khallikān, Koran (inkl. halve sūrat Yūsuf), al-Bukhārī, al-Ajurrūmiyya.

¹⁴ Utgitt av Harrassowitz Verlag i både tysk (*Klassisch-arabische Chrestomathie*) og engelsk (*Chrestomathy of Classical Arabic Prose Literature*) utgave. De tilføyde utdrag av al-Khalīl, Ibn Manzūr, al-Zabīdī, Masʿūdī og Yāqūt.

¹⁵ Den inneholder Koran: al-Fātiḥa, sūrat Yūsuf, sure 112, 113, 114; al-Bayḍāwī, Ibn Khaldūn, al-Zamakhsharī, al-Qazwīnī, al-Ṭabarī, Sindbads 2. reise fra 1001 natt, samt utdrag fra moderne presse og romaner

¹⁶ Boken er ikke lenger copyright-beskyttet og ser ut til å være i salg via opptrykkjeneste hos Legare Street Press.

¹⁷ Redigert av H.M.Nahmad. 1970. Lund: Humphries Publishers Ltd.

Pre-Islamic Times to the Present (Frangieh 2005): en vakkert presentert tekstsamling, der om lag 130 luftige sider består av utdrag av et bredt utvalg førmoderne tekster. Underviserne oppgir at studentene går gjennom rundt 20–22 sider av disse tekstene. Fyldige glossarer og kommentarer i boka legger her vekt på å *forstå innholdet* i teksten, framfor å veilede i språklig (grammatisk, språkhistorisk og genre-messig) *analyse*.

Sluttkommentar

Våre tidlige filologer var naturligvis en del av sin samtid, sikkert påvirket av generelle orientalistiske strømninger i åndslivet – og de bidro vel også til disse strømningene gjennom formidling i bøker og oversettelser. Mitt inntrykk etter å ha lest forord og kommentarer, er likevel at de er betydelig mer nøkterne og mindre eksotiserende i sitt forhold til det orientalske objekt, enn andre aktører i kulturlivet, som slike som Elisabeth Oxfeldt analyserer. Det kan delvis skyldes deres sterke fokus på originaltekster, sammen med akademiske kunnskaper i historie, samfunn og religion. Men også det at de ofte publiserte i vitenskapelige serier, og muligens også at de som hadde teologisk bakgrunn, hadde tilknytning til og erfaring fra bibelegsegese og tekstkommentarer som genre. La meg likevel til sist få nevne en «blandingsfigur» i denne sammenhengen: den *akademiske orientalisten og dikteren* Alexander Seippel (1851–1938), professor i semittiske språk fra 1886 (og også student under de Sacy-favoritten Fleischer). Ved siden av sitt store, akademiske tekst-kritiske arbeid med å samle og utgi arabiske tekster fra middelalderen (Eggen 2021, 71–72; Lomheim 2005), utga han (på Olaf Norlis forlag) i 1912 *Persiske dikt etter Omar Kajjám, Hafis, Karabkuhi*. Dette var en samling mer eller mindre fritt oversatte dikt av de berømte dikterne, *samt egne dikt* i orientalsk stil på et idiosynkratisk nynorsk – under det persiske pseudonymet «Karabkuhi», og uten i første omgang å oppgi hvilke diktstrofer som hørte til hvem! Det måtte han rette opp i *Norsk-austerlendsk divan: Ei auka utgåve av «Persiske vers»* i 1923. Denne nyutgaven kom etter at *Persiske vers* var utsolgt fra forlaget: Det sier noe om appellen. Seippel oversatte også *Soga um Sindbad Farmann: Eit Æventyr or Tusind og ei nott* (1900) – litt i utkanten av Oxfeldts tidsramme, og kanskje derfor ikke nevnt i hennes verk om de nordiske orientalistene.

Som innehaver av den første stillingen i orientalske («østerlandske») språk ved det Kongelige Frederiks universitet, innledet Christopher Andreas Holmboe rekken med akademikere i Norge som forsket på og underviste i arabiske og persiske tekster og aspekter ved islams historie og kultur. De inngikk i en akademisk orientalistisk tra-

disjon som i betydelig grad var definert av Silvestre de Sacy og hans kolleger i Paris på tidlig 1800-tall. Denne tradisjonen har vært utpreget filologisk, med stor vekt på historiske og kulturelle tekster. Det ville være stor synd om denne filologiske tradisjonen, som i senere år er blitt svekket til fordel for fokus på problemstillinger og utfordringer i samtidens Orient, skulle helt forsvinne ut av de akademiske studiene ved universitetet.

Litteratur

- Bjørnsnøs, Amund. 2013. *Klassiske islamske tekster*. Oslo: Bokklubben.
- Brünnow/Fischer. 1966. *Arabische Chrestomathie aus Prosaschriftstellen*. 9. (5.) utgave. Leipzig: VEB Verlag Enzyklopädie.
- Brünnow, Rudolf-Ernst og August Fischer. 2008. *Chrestomathy of Classical Arabic Prose Literature*. 8. reviderte utgave ved Lutz Edzard og Amund Bjørnsnøs. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Eggen, Nora S. 2018. «From Handmaiden of Theology to Handmaiden of Area Studies: Philological Approaches to Arabic-Islamic Studies in Norway». *Islam and Christian-Muslim Relations* 29 (4): 445–464.
- Eggen, Nora S. 2021. «The impact of Islam and Muslims on Norway in the 19th century (up to 1914)». I *Christian-Muslim Relations. A Bibliographical History Volume 17. Britain, the Netherlands and Scandinavia (1800–1914)*, redigert av Thomas, David og John Chesworth, 65–77. Leiden, Boston: Brill Academic Publishers.
- Espagne, Michel. 2008. «Silvestre de Sacy et les orientalistes allemands». *Révue germanique internationale* 7. [Itinéraires orientalistes], 79–91. <https://doi.org/10.4000/rgi.398>.
- Frangieh, Bassam K. 2005. *Anthology of Arabic Literature, Culture, and Thought from Pre-Islamic Times to the Present*. New Haven and London: Yale University Press.
- Fück, Johann 1955. *Die arabischen Studien in Europa bis in den Anfang des 20. Jahrhunderts*. Leipzig: Otto Harrassowitz.
- Kalila og Dimna, en Række moraliske og politiske Fabler af Philosophen Bidpai*. 1888. Fra det Arabiske oversatte af C.A. Holmboe. Christiania: Jac. Dybwad.
- Lentin, Jérôme. 2008. «Middle Arabic». I *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics III*, redigert av Versteegh, Kees et al., 215–224. Leiden, Boston: Brill.

- Lomheim, Sylfest. 2005. «Alexander Seippel», *Norsk biografisk leksikon* på snl.no. Lest 30. juni 2024, https://nbl.snl.no/Alexander_Seippel
- Lomheim, Sylfest. 2017. «Alexander Seippel 1851–1938». *Norsk oversetterleksikon*. Hentet fra <https://www.oversetterleksikon.no/2017/05/12/alexander-seippel-1851-1938/>.
- Marzolph, Ulrich. 2007. «Arabian Nights». I *Encyclopaedia of Islam*, THREE, redigert av Fleet, Kate et al. < http://dx.doi.org.ezproxy.uio.no/10.1163/1573-3912_ei3_COM_0021> (lastet ned 30/09/2020).
- Mejdell, Gunvor. 2012. «Playing the same game? Notes on comparing spoken contemporary mixed Arabic and (pre)modern written Middle Arabic.» I *Middle Arabic and Mixed Arabic. Diachrony and Synchrony*, redigert av Zack Liesbeth og Arie Schippers, 235-245. Leiden, Boston: Brill.
- Mejdell, Gunvor. 2017. «Changing Norms, Concepts and Practices of Written Arabic. A ‘Long Distance’ Perspective». I *The Politics of Written Language in the Arab World. Writing Change*, redigert av Jacob Høigilt og Gunvor Mejdell, 68-89. Leiden, Boston: Brill.
- Mejdell, Gunvor. 2022. «Christopher Andreas Holmboe.» *Norsk Oversetterleksikon*. <https://www.oversetterleksikon.no/2021/06/15/christopher-andreas-holmboe-1796-1882/>
- Mejdell, Gunvor. 2023. «Jens Peter Broch». Store norske leksikon på snl.no. Lest 30. juni 2024 fra https://snl.no/Jens_Peter_Broch
- Oxfeldt, Elisabeth. 2006. *Nordic Orientalism. Paris and the Cosmopolitan Imagination 1800–1900*. København: Museum Tusulanum Press.
- Said, Edward. 1978. *Orientalism*. Routledge and Kegan Paul Ltd. [paperback] Peregrine Books 1985.
- Store norske leksikon. 2005–2007. «Krestomati». *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 30. juni 2024 fra <https://snl.no/krestomati>